

Karolina BRYSIAK-BARAN

Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chełmie

karolinabrysiak0312@gmail.com

https://orcid.org/0000-0002-0961-6181

Leszek ELAK

Akademia Sztuki Wojennej

l.elek@akademia.mil.pl

https://orcid.org/0000-0002-5255-9768

Karol ZYGO

Uniwersytet Medyczny w Lublinie

karolzygo@interia.pl

https://orcid.org/0000-0002-8274-1958

https://doi.org/10.34739/dsd.2023.02.10

CHINY JAKO PRETENDENT DO ROLI HEGEMONA W XXI WIEKU

ABSTRAKT: Chiny w XXI wieku w szybkim tempie podwyższyły swoją pozycję na arenie międzynarodowej za sprawą rozwoju ekonomicznego, militarnego, technologicznego i informacyjnego. Sytuacja ta wprowadziła swego rodzaju destabilizację, związaną z możliwością zmiany biegunowości władzy, stawiając Chiny na pozycji pretendenta do roli hegemonia. Prężnie rozwijające się państwo nieustannie dąży do jak najwyższego poziomu rozwoju elementów państwa hegemonicznego. Ustrój polityczny odmienny od uznawanego przez większość państw świata za demokratyczny sprawia, że rywalizacja o władzę na świecie toczy się nie tylko w relacji Stany Zjednoczone – Chiny, ale również przybiera formę walki między demokracją a autokracją. Gra sytuacjami mającymi miejsce na świecie jest jednym z niepisanych przywilejów hegemonia, dlatego też walka o wpływy na świecie staje się jednym z najważniejszych wyzwań dla pretendenta do roli hegemonia.

SŁOWA KLUCZOWE: Chiny, czynniki stabilizujące, hegemonia, pretendent, wpływy

CHINA AS A PRETENDER TO THE ROLE OF HEGEMON IN THE 21ST CENTURY

ABSTRACT: In the 21st century, China has rapidly improved its position on the international arena thanks to its economic, military, technological, and information development. This situation introduced a kind of destabilization due to the possibility of changing the polarity of power, putting China in the position of a pretender to the role of hegemon. The dynamically developing state constantly strives for the highest possible level of development of the elements of the hegemonic state. A political system different from that considered appropriate by most countries in the world means that the competition for power in the world takes place not only in the United States – China relationship, but also in the form of a rivalry between democracy and autocracy. Playing with global situations is one of the unwritten privileges, which is why the fight for influence in the world becomes one of the most important undertakings for a pretender to the role of the hegemon.

KEYWORDS: China, hegemon pretender, hegemony, influence, stabilizing factors

WPROWADZENIE

Chiny w XXI wieku intensywnie rozwijają się jako kraj w aspekcie ekonomicznym, technologicznym, informatycznym oraz militarnym. Dodatkowo sposób prowadzenia polityki zagranicznej przez rządzących tym krajem powoduje podwyższenie pozycji Chin na arenie międzynarodowej. W obliczu rosyjskiej agresji na Ukrainę, w drugiej dekadzie XXI wieku, nie należy zapominać o znaczącej kwestii walki mocarstw o hegemonię na świecie. Niewątpliwie Chiny stają na czele państw, które mogą konkurować z obecnym hegemonem – Stanami Zjednoczonymi.

Czy Chiny w najbliższych dekadach mają możliwość osiągnięcia pozycji hegemonia – władcy świata? W poniższym artykule podjęto próbę odpowiedzi na to pytanie, które jednocześnie jest problemem badawczy przedmiotu badań hegemoni na świecie. Przyjęto, iż o znaczeniu państwa na świecie, jego pozycji, a w konsekwencji możliwości stania się hegemonem świadczy ustroj polityczny, rozwój ekonomiczny, technologiczny, informacyjny, demograficzny i militarny oraz sojusze z innymi państwami. Autorzy niniejszego artykułu poszukują również odpowiedzi na poniższe pytania szczegółowe:

- Jaką formę ustroju politycznego reprezentują Chiny i jaki ma to wpływ na pojmowanie tego państwa na arenie międzynarodowej?
- Jakie rozumienie władzy przyświeca chińskim władzom i z czego to wynika?
- W jaki sposób Chiny rozwijają się ekonomicznie?
- Poprzez jakie działania Chiny rozwijają się technologicznie i informacyjnie?
- Jak przebiega proces rozwoju demograficznego w Chinach?
- Co wpływa na rozwój militarny Chin?
- Jakie państwa możemy uznać za sojuszników Chinom oraz jakie działania prowadzą wspólnie?
- W jaki sposób wymienione sojusze wpływają na wzrost pozycji Chin na świecie?

Analiza tematu hegemoni na przykładzie Chin pozwoli na zrozumienie procesów zachodzących na arenie międzynarodowej, które mają znaczący wpływ na politykę reszty państw świata, w tym Polski. Analiza, synteza, abstrahowanie oraz dedukcja zastosowane w poniższym artykule pomogą w zrozumieniu fenomenu odbudowy potęgi Chin oraz wspomogą rozmyślenia na temat wpływu rywalizacji Chin i Stanów Zjednoczonych o hegemonię na świecie na procesy zachodzące na arenie międzynarodowej, w tym na bezpieczeństwo innych państw.

Celem głównym artykułu jest udowodnienie, iż Chiny są pretendentem do objęcia roli hegemonia na świecie. Dla zrealizowania tak zdefiniowanego celu sformułowano następujące cele cząstkowe o charakterze poznawczym i utylitarnym. Uporządkowano podstawowe kwestie terminologiczne. Zidentyfikowano obszary rozwoju Chin: rozwój ekonomiczny, technologiczny, informacyjny, demograficzny i militarny oraz przeanalizowano aspekt ustroju politycznego odmiennego od demokratycznego. Wskazano kierunki działań sojuszniczych pomiędzy Chinami, a innymi państwami.

USTRÓJ POLITYCZNY CHIN

Ustrój polityczny występujący w Chinach jest bardzo specyficzny. Z racji postępującej globalizacji, która wymusza otwartość na świat, wcześniejszy sposób sprawowania władzy przez przywódcę państwa został zmieniony. Decyzje podejmowane przez rządzącego jako charakteryzującego lidera cieszą się powszechną aprobatą, co jest podstawą tradycji chińskiej. Historia Chin sprawiła, że rola rządzącego w państwie jest fundamentalna. W XX wieku nastąpiło osłabienie tego systemu na rzecz zbliżenia ustroju do panującego w państwach Zachodu. Autokracja pojmowana jako jedna z najbardziej opresyjnych form prowadzenia polityki zostaje złagodzona elementami demokracji. Archetypem surowego autokraty jest m.in. Mao Zedong, który stanowi również jedną z najwybitniejszych postaci Chin¹. Należy wspomnieć, iż autokracja i demokracja rozróżniana jest przede wszystkim na podstawie formy wyboru rządzącego oraz celów władcy, które osiąga, korzystając z różnych przywilejów, a w przypadku autokracji braku pewnych ograniczeń, co wynika z pojęcia władzy absolutnej². Autokracja to forma rządów skupiona na zamknięciu polityki na opinię publiczną, w której nie występują wolne media, nie ma wolności słowa ani otwartego lobbingu czy konkurencji partyjnej³. Natomiast demokracja charakteryzuje się przede wszystkim wolnością w wymienionych wyżej obszarach, co znacznie odróżnia między sobą te dwa sposoby prowadzenia rządów. W następnych dekadach przyszłość Chin oraz sposób prowadzenia rządów przez władze mogą ulec znaczącej zmianie i powrócić do utartego modelu stworzonego przez Mao Zedonga.

Konstytucja Chin została przyjęta 4 grudnia 1982 roku, z ostatnią poprawką z 2004 roku. Zgodnie z pierwszym artykułem Chiny są „socjalistycznym państwem demokratycznej dyktatury ludu”. Ustrój panujący w tym państwie jest swego rodzaju połączeniem demokracji i autokracji. Przewodniczący jest wybierany w demokratycznych wyborach, jednak nie przez obywateli, ale przez Ogólnochińskie Zgromadzenie Przedstawicieli Ludowych (OZPL).

Struktura władzy wygląda następująco:

- przewodniczący będący odpowiednikiem prezydenta,
- Rada Państwowa będąca organem władzy wykonawczej przy działalności przewodniczącego,
- Ogólnochińskie Zgromadzenie Przedstawicieli Ludowych (OZPL) sprawujące władzę ustawodawczą⁴.

Przywódcą Chin jest nazywany przewodniczącym z uwagi na proces, w jakim jest wybierany. Nie odbywają się wybory powszechne wśród narodu, natomiast decyzja należy do OZPL, dlatego też nazywany jest przewodniczącym, a nie prezydentem. Kadencja przewodniczącego trwa 5 lat, a organ powołujący go na stanowisko ma również prawo odwołać go. Do zadań przewodniczącego

¹ A. Anderson, J. Brownlee, K. Clarke, *Autocracy: A Substantive Approach*, 2021, The Stanford Center on Democracy, Development and the Rule of Law, s. 2, https://fsi-live.s3.us-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/abc_autocracy_v4_0.pdf (31.12.2023).

² A. Dixit, *Democracy, Autocracy and Bureaucracy*, „Journal of Globalization and Development” 2010, 1(1), s. 4.

³ E. Frantz, *Autokracja*, [w:] *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, 2016.

⁴ D.J. Michalski, *Przywództwo polityczne – przykład Chińskiej Republiki Ludowej*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2013, 4, s. 170-176.

należy: „wykonywanie decyzji OZPL i jego Stałego Komitetu; ogłaszanie ustaw; mianowanie i odwoływanie premiera stojącego na czele Rady Państwowej, wiceministrów, ministrów, przewodniczących komisji, sekretarza generalnego i innych członków Rady oraz głównego audytora; przyznawanie orderów państwowych i tytułów honorowych; ogłaszanie dekretów o amnestii; ogłaszanie wprowadzenia stanu wyjątkowego, stanu wojny; wydawanie dekretów o mobilizacji; reprezentowanie państwa w stosunkach międzynarodowych; przyjmowanie zagranicznych przedstawicieli dyplomatycznych powoływanie lub odwoływanie pełnomocnych przedstawicieli za granicą, ratyfikowanie bądź wypowiedanie traktatów oraz ważnych porozumień zawartych z obcymi państwami”⁵. Instytucja przewodniczącego w Chinach pojawiła się dopiero w 1954 roku, kiedy władzę objął Mao Zedong, natomiast przedtem głową państwa był król bądź cesarz. Ponadto warto nadmienić, iż przewodniczący obejmuje dodatkowe funkcje, mianowicie sekretarza generalnego Komunistycznej Partii Chin oraz przewodniczącego Centralnej Komisji Wojskowej, co zapewnia mu w zasadzie nieograniczoną władzę. Zmiany w ustroju miały na celu odbudowę potęgi gospodarczej. Cel został osiągnięty – Chiny stały się ekonomicznym hegemonem.

Zakorzeniona w historii Chin monarchia sprawiła, iż w państwie tym istnieje pewien rodzaj kultury politycznej, która według polskiego sinologa, dyplomaty oraz publicysty prof. B. Góralczyka charakteryzuje się następującymi elementami: „posłuszeństwo i szacunek; promowany odgórnie zespół konfucjańskich cnót, który jednak ulegał ewolucji w ostatnich dekadach; etykieta i ceremoniał państwowy; dominacja/przewaga polityki i państwa/urzędów nad obywatelem; kontrola i nadzór obywatela przez państwo; nieustanne przenikanie się świata elit i chłopskiego; racjonalność i wpisanie się w świat rządzony przez świat przyrody; towarzysząca funkcjonowaniu państwa atmosfera „kolesiostwa”, nepotyzmu i korupcji na styku urzędnik/obywatel; wszechobecny klimat regulacji wszystkiego przez władze (dowolnego stopnia); łącząca się z powyższym nieufność wobec »nie naszych«”⁶. Powyższe słowa wybitnego znawcy Chin świadczą o ich problemach natury demokratycznej. Państwo Środka nie jest gotowe, aby stać się państwem o pełnoskalowym ustroju demokratycznym. Historia pokazuje nam, iż mocarstwo to ma zapędy autokratyczne i zdaje się, że taki ustrój jest naturalny dla tego regionu. Wysoka pozycja Chin może umożliwić przewodniczącemu oświadczenie, iż państwo to wchodzi w nową erę mocarstwowości i powrotu do korzeni.

Xi Jinping po objęciu władzy w Chinach rozpoczął wprowadzanie wielu reform odnoszących się do roli przywódcy jako centralnego organu. Przeobrażenie dotychczasowego ustroju na historyczną mocarstwowość niesie za sobą wielką odpowiedzialność. Ze względu na znaczącą pozycję Chin na świecie jest to odpowiedzialność o skali globalnej. Jedna osoba będzie mogła podejmować decyzje odnoszące się do procesów zachodzących na arenie międzynarodowej. Poparcie dla nowego przywódcy jako monarchy w społeczeństwie jest dosyć wysokie z uwagi na to, że zauważane

⁵ Ibidem, s. 176.

⁶ B. Góralczyk, *Nowy Długi Marsz. Chiny ery Xi Jinpinga*, Warszawa 2021, s. 23-24.

są kryzysy, które występują w demokratycznych państwach. Co prawda wewnątrz Chin rodzą się pewne kontrowersje, ale jak długo państwo to będzie umacniało swoją silną pozycję, tak nieustannie będzie poparcie dla takiej formy rządów⁷. Rozwiązania te mogą skutkować, w odległej przyszłości, zaakceptowaniem przez część państw ustroju Chin jako skuteczniejszego, co w konsekwencji może doprowadzić do częściowego załamania demokracji na świecie.

Ustrój polityczny Chin ma ogromny wpływ na rozwój państwa. W mocarstwie tym bowiem osoba sprawująca władzę ma silnie ugruntowaną pozycję, a cele, jakie sobie wyznacza, są niezmiennie i uniwersalne. Trafnie obrazują to zalecenia, można nawet powiedzieć przykazania, pozostawione dla swoich następców przez Deng Xiaopinga:

- „Lengjing guancha – uważnie obserwować i chłodno analizować sytuację,
- Yousuo zuowei – starać się wносить swój wkład,
- Wen zhu zhenjiao – trzymać grunt pod nogami, bronić własnych interesów,
- Chenzhuo yingfu – podchodzić do zmian spokojnie i z pewnością siebie,
- Shanyu shouzhuo – zachować ostrożność, nie wywyższać się,
- Juebu dang tou – nie starać się być liderem,
- Taoguang yanghui – ukrywać własne możliwości i zamiary”⁸.

Zasady te stosowane w Chinach celnie obrazują proces rozwojowy. Państwo to, będąc pretendentem do roli hegemonu, początkowo prezentowało się jako odbudowujące swój kapitał, ukrywając swoje strategiczne cele, a z czasem zaczęło objawiać się jako jedno z najsilniejszych państw na arenie międzynarodowej. Chińskich rządzących wyróżnia fakt, iż strategicznie i kurczowo trzymają się zasad oraz kultury swojego kraju.

Obecny przywódca – Xi Jinping – w roku 2022 obchodził 10-lecie sprawowania rządów. Najważniejszym celem dla tego przywódcy jest spełnienie się chińskiego snu o wspaniałej cywilizacji charakteryzującej się głównie innowacyjnością społeczeństwa i powszechnym dobrobytem. Rozwój Chin ma przewyższyć pozycję dotychczasowego hegemonu – Stany Zjednoczone. Niepokoją powodują wzmianki o możliwości zaistnienia w Chinach całkowitej autokracji spowodowanej chęcią Xi Jinpinga uzyskania tytułu monarchy, co może doprowadzić do upadku pozycji Chin. Obecna sytuacja na świecie nie sprzyja wprowadzeniu w Chinach pełnej autokracji, a ustrój polityczny powinien opierać się na założeniach Denga Xiaopinga⁹. Obowiązujący ustrój polityczny nie ma demokratycznego charakteru akceptowanego przez większość państw świata, jednakże pomimo to Chiny pozostają silne kulturowo oraz stabilne na arenie międzynarodowej.

⁷ Wywiad, B. Góralczyk, J. Kamiński, *Celem Chin jest fortel, który pozwoli im ugrać swoje interesy, ale nie doprowadzi do wojny*, Nowa Konfederacja thinkzine, 5.01.2022, <https://nowakonfederacja.pl/celem-chin-jest-fortel-ktory-pozwoli-im-ugrac-swoje-interesy-ale-nie-doprowadzi-do-wojny/> (31.12.2023).

⁸ B. Góralczyk, *Geostrategia Xi Jinpinga – od skromności do globalnej asertywności*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2017, 11, s. 34.

⁹ B. Góralczyk, *Xi Jinping. Podsumowanie 10-ciu lat rządów*, Układ sił na świecie, 29.03.2022, <https://www.youtube.com/watch?v=kUp2iv9HaOc> (31.12.2023).

ROZWÓJ EKONOMICZNY CHIN

Silną podstawę dla obecnej wysokiej pozycji ekonomicznej Chin zbudowali rządzący pod koniec XX wieku. Poprzez kontynuowanie polityki otwierania się na świat nastąpił wzrost PKB w tym kraju. W 1979 roku chińska gospodarka zajmowała dziesiąte miejsce na świecie, natomiast w roku 2010 osiągnęła drugie miejsce, zaraz po Stanach Zjednoczonych. Wtedy PKB Chin wynosił 5,9 bln dolarów¹⁰. Wysoki wzrost PKB spowodowany jest niskim nakładem finansowym na stopie wytwórczej. Pracownicy w chińskich fabrykach nie generują wysokich kosztów pracy, dzięki czemu chińskie ceny są konkurencyjne, a gospodarka światowa odnotowuje zapotrzebowanie na tanie produkty. Kolejnym elementem pozwalającym na rozwój gospodarczy Chin staje się inwestowanie z krajowych oszczędności. Dzięki spółkom handlu zagranicznego oraz decentralizacji produkcji, co wpłynęło na wyższe kwoty oszczędzane przez gospodarstwa domowe, już w pierwszej dekadzie XXI wieku oszczędności Chin stanowiły 52% PKB¹¹. Poziom inwestycji w Chinach był jednym z najwyższych na świecie. Jest to ogromna wartość pozwalająca na szybki rozwój ekonomiczny państwa.

Wiele wskaźników określa rozwój ekonomiczny kraju, który to rozwój jest jednym z najważniejszych elementów określających hegemonię państwa. W pierwszej dekadzie XXI wieku „wzrost wskaźnika produktywności czynników wytwórczych (*total factor productivity* – TFP) dla Chin, odzwierciedlający ogólny postęp technologiczny, zmiany strukturalne oraz efektywność wykorzystania jednocześnie kapitału i zatrudnionych, jest większy w porównaniu do większości światowych gospodarek, a za 75% różnicy w porównaniach międzynarodowych odpowiada akumulacja kapitału”¹². Ukazuje nam to, na jak wysokim poziomie rozwojowym stanęły Chiny w trakcie odbudowy swojego mocarstwa. Dynamiczny proces pozwala na stwierdzenie, iż już początek XXI wieku wskazuje na hegemoniczne możliwości Chin. To stwierdzenie bardzo dobrze obrazuje fakt, iż Chiny współcześnie są światowym hegemonem w sektorze gospodarczym, na co wpłynęła stabilna polityka gospodarcza skupiona na eksporcie, wzroście produktywności oraz inwestycjach. W roku 2015, reasumując dokonania oraz potknięcia władz w sektorze rozwoju gospodarczego, Chiny opracowały plan, w którym większy nacisk położono na produktywność oraz edukację i dobrobyt społeczeństwa. Została podjęta decyzja o transformacji modelu ekonomicznego w celu osiągnięcia szybszego wzrostu poprzez konsumpcję pobudzoną wzrostem dochodów dla obszarów miejskich, inwestycje oraz eksport.

Chiński rząd w celu uniknięcia błędów proeksportowych gospodarek krajów sąsiadujących, które utraciły przewagę konkurencyjności na arenie międzynarodowej w handlu, skupił działania na zwiększeniu konsumpcji prywatnej, ogłaszając tą decyzję w 12 planie rozwoju

¹⁰ M.A. Kolka, *Czynniki wzrostu PKB i perspektywy rozwoju gospodarczego Chin do 2015 roku*, „Studia Ekonomiczne”. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach. Międzynarodowe stosunki gospodarcze – wybrane podmioty i procesy gospodarki światowej” 2012, 122, s. 140.

¹¹ Ibidem, s. 143.

¹² Ibidem, s. 144.

gospodarczego¹³. Sytuacja globalna, która nastąpiła w 2019 roku z powodu wybuchu epidemii Covid-19, spowodowała spowolnienie rozwoju gospodarek na arenie międzynarodowej. Chiny jako jedne z niewielu państw podołały niesprzyjającym warunkom. W 2020 roku rząd wyróżnił sześć elementów gwarantujących dalszy rozwój gospodarczy, mających zapewnić zatrudnienie, podstawowe źródła dochodu i wytrzymałość podmiotów rynku¹⁴, zachowując tym samym bezpieczeństwo sektora społecznego, ekonomicznego oraz środowiskowego. Ukazuje to, jak uniwersalna staje się polityka ekonomiczna Chin, która potrafi sprostać narastającym wyzwaniom. Przewodniczący Xi Jinping określił strategię, jak przeciwdziałać niepewnej sytuacji na rynku globalnym, skupiając głównie potencjał kraju na wewnętrznym obiegu gospodarczym, którego uzupełnieniem byłby międzynarodowy handel.

ROZWÓJ TECHNOLOGICZNY I INFORMACYJNY W CHIŃSKIEJ REPUBLICIE LUDOWEJ

Dużą rolę w rozwoju ekonomicznym odgrywa rozwój technologiczny i informacyjny. Silna pozycja w tym obszarze zaznacza się odejściem od kojarzenia chińskich produktów jako nielegalnie podrabianych oraz wysokim poziomem innowacyjności produktów wytwarzanych w Chinach. Mocarstwo to od zarania dziejów było inicjatorem nowinek technologicznych. W XXI wieku Chiny stają na czele wszystkich państw w rozwoju technologii komunikacyjnych oraz sztucznej inteligencji. Ogromną rolę w tym obrębie odgrywa również innowacyjność w zakresie energetyki odnawialnej oraz przemysłu high-tech.

System chiński, aby wzmocnić pozycję produktów wytworzonych w Chinach, zmienia zasady odnoszące się do własności intelektualnej, szukając luk w prawie międzynarodowym z jednoczesnym dopasowaniem się do istniejących reguł. Dzięki temu liczba zgłoszeń znaków towarowych chińskich innowacji do Urzędu Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej w roku 2020 wzrosła o 90% w porównaniu z rokiem poprzednim. Tendencja ta doprowadziła do awansu Chin w światowym łańcuchu dostaw dzięki umiejętności wykorzystywania zawirowań w globalnej gospodarce. Nowy model otwartości na świat, który ma zapewnić rozwój ekonomiczny oraz łączy się z rozwojem technologii i informacji, w głównej mierze ma skupiać się na uniezależnieniu od importu półprzewodników, które stają się fundamentem innowacyjności technologicznej. Dzięki takiemu rozwiązaniu Chiny staną się samowystarczalne i w pełni będą mogły wyprodukować produkt, od początku do końca, w swoim kraju, z własnych materiałów, co ustabilizuje niepewność w imporcie globalnym. Główne elementy innowacyjności związane z technologią informacyjną, na których skupiona jest chińska gospodarka, to sztuczna inteligencja i Big Data oraz energia alternatywna, urządzenia elektroenergetyczne, pojazdy elektryczne, biotechnologia, innowacje cyfrowe, technologie środowiskowe i energooszczędne, sprzęt lotniczy i kosmiczny¹⁵.

¹³ Ibidem, s. 146-147.

¹⁴ L. Guangyuan, *Pogłębianie reform i rozwoju w Chinach – okazja dla całego świata*, Ambasada Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce, 2020.06.11, http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/dsxx/dshd/202006/t20200611_2482444.html (31.12.2023).

¹⁵ S. Pangsy-Kania, *Od „Made in China” do „Created in China” – droga Chin do supremacji innowacyjnej*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2021, 19, s. 106-110.

Rozwój innowacyjności podkreśla nie tylko wysoką pozycję państwa, ale również pokazuje, jak elitarny jest dany kraj i jak wiele potrafi wnieść do globalnego poczucia komfortu i bezpieczeństwa. Współcześnie dla społeczeństw przyzwyczajonych do konsumpcjonizmu oraz nowinek technologicznych bardzo ważny okazuje się właśnie ten aspekt. Kolejnym elementem przemawiającym za prężnie rozwijającą się w Chinach technologią i informacją, bazujących na innowacyjności, jest Global Innovation Index 2020¹⁶. W rankingu na rok 2020 znajdują się takie wskaźniki, jak „wydatki na badania i rozwój czy wnioski patentowe, ale również nowe wskaźniki, do których zalicza się np. tworzenie aplikacji mobilnych”¹⁷. Podane wartości wskazują zaawansowanie państw pod względem innowacyjności oraz efektywność innowacji. „Wskaźnik Global Innovation Index (GII) stanowi średnią arytmetyczną subindeksów wejścia oraz wyjścia. Natomiast wskaźnik efektywności innowacyjności definiowany jest jako iloraz subindeksu wyjścia do subindeksu wejścia i stanowi podstawę rankingu innowacyjności państw. Do subindeksu wejścia zalicza się: instytucje, kapitał ludzki i badania, infrastrukturę, zaawansowanie rynku i zaawansowanie biznesu. Natomiast subindeks wyjścia tworzony jest przez filar wiedzy i rezultatów technologicznych oraz wyników kreatywności”¹⁸. Wysoki stopień innowacyjności osiągają kraje charakteryzujące się wysokim poziomem gospodarczym mierzonym poziomem dochodów. Chiny cechują się wysoką efektywnością gospodarczą, co zapewniło im pierwsze miejsce w ogólnym zestawieniu efektywności innowacyjnej. Paradoksalnie uzyskały natomiast czternaste miejsce w ogólnym indeksie z uwagi na fakt, iż nie są klasyfikowane jako gospodarka o wysokich dochodach. Istotny jest jednakże fakt, że Chiny w przeciągu siedmiu lat uzyskały dynamiczną tendencję wzrostową w rankingu. W 2013 roku zajmowały 35 miejsce, zaś w 2016 – 25¹⁹. Pozycję Chin i Stanów Zjednoczonych jako rywali w rozwoju technologii i informacji obrazuje tabela 1.

Obserwując sytuację na arenie międzynarodowej i nieustanny rozwój innowacyjności Chin, możemy przypuszczać, że w najbliższych latach zmniejszą one lukę pomiędzy miejscem zajmowanym przez nie a Stanami Zjednoczonymi, a w konsekwencji przy utrzymujących się tendencjach prześcigną hegemonia.

Tabela 1. Miejsce Chin i Stanów Zjednoczonych w rankingu GII – analiza porównawcza

Filary i obszary GII	Chiny		Stany Zjednoczone	
	Wynik (0-100)	Miejsce w rankingu	Wynik (0-100)	Miejsce w rankingu
Global Innovation Index (GII)				
Ogólny wskaźnik GII	53.3	14	60.6	3

¹⁶ Globalny Indeks Innowacyjności (*Global Innovation Index*, GII) – metoda oceny innowacyjności krajów, publikowany corocznie, począwszy od 2007 r. Indeks ma ogólnoświatowy wymiar i umożliwia porównanie innowacyjności gospodarek metodą min-max, która pozwala na ich uplasowanie w skali od 0 do 100.

¹⁷ S. Pangsy-Kania, *Od „Made in China” do „Created in China...”, op. cit., s. 99.*

¹⁸ *Ibidem*, s. 99.

¹⁹ *Ibidem*, s. 99-104.

Wskaźnik efektywności innowacyjnej	0.9	1	0.8	13
Subindeks – wskaźnik wejścia	55.5	26	68.8	4
Subindeks – wskaźnik wyjścia	51.0	6	52.3	5

Źródło: S. Pangsy-Kania, *Od „Made in China” do „Created in China” – droga Chin do supremacji innowacyjnej*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2021, 19, s. 99.

Państwo Środka w swoim dorobku posiada wiele patentów. 30% technologii w produkcji energii odnawialnej jest autorstwa chińskich naukowców. Chiny są również hegemonem pod względem produkcji zielonej energii, a także liderami w produkcji aut. Natomiast pod względem liczby aut elektrycznych, które produkują, znajdują się na podium liderów światowych. Wykorzystanie narodowych patentów wspiera rozwój wewnętrzny kraju. W jednym z miast – Schenzhen – transport publiczny funkcjonuje wyłącznie na podstawie rozwiązań elektrycznych. Chińska polityka zakłada rozszerzanie tego trendu na resztę miast kraju.

Dodatkowo Chiny są hegemonem w produkcji smartfonów. Ich największy producent, marka Huawei, w 2019 roku kontrolował 13% światowego rynku. Kolejnym argumentem przemawiającym za rozwojem Chin w sferze technologii i informacji jest przemieszczenie handlu do przestrzeni on-line oraz rozwinięcie płatności bezgotówkowej²⁰. Można by rzec, że Chiny wchodzi w nową erę cywilizacji – cywilizacji cyfrowej, w której to one będą nosić miano hegemonu. W 2018 roku na portalu „Industry Portal Nowoczesnego Przemysłu 4.0” pojawił się artykuł Z. Piątkę pt. *Chiny chcą być liderem w obszarze AI*²¹, przedstawiający utworzenie kampusu technologicznego, którego działalność w całości ma zostać skupiona na sztucznej inteligencji, a przede wszystkim na transmisji danych dużych prędkości, rozwiązaniach chmurowych, technologiach biometrycznych, przetwarzaniu Big Data oraz głębokim uczeniu maszynowym. Projekt ten ma funkcjonować we współpracy z chińskimi i zagranicznymi uczelniami, dużymi przedsiębiorstwami oraz instytutami badawczymi. Na miejscu ma być utworzone laboratorium sztucznej inteligencji oraz różne centra badawcze²².

Podczas sesji Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych w 2021 został przedstawiony plan odnoszący się do rozwoju technologicznego i informatycznego Chin, związany ze sztuczną inteligencją, neuronauką, genomiką i biotechnologią, komputerami kwantowymi, medycyną kliniczną oraz robotyką²³. Sytuacja globalna, w której głównym wrogiem ludzkości jest emisja dwutlenku węgla do atmosfery, wymusza na krajach świata wdrażanie innowacyjności oraz odchodzenie od zużywania energii z surowców kopalnianych i uwalniania

²⁰ M. Jacoby, *Chiny innowacyjne – mocarstwo wiedzy*, wszechnica.org.pl, wykłady w Internecie, 30.09.2019, <https://wszechnica.org.pl/wyklad/chiny-innowacyjne-mocarstwo-wiedzy/> (31.12.2023).

²¹ Z. Piątek, *Chiny chcą być liderem w obszarze AI*, 22.01.2018, <https://przemysl-40.pl/index.php/2018/01/22/chiny-chca-byc-liderem-w-obszarze-ai/> (31.12.2023).

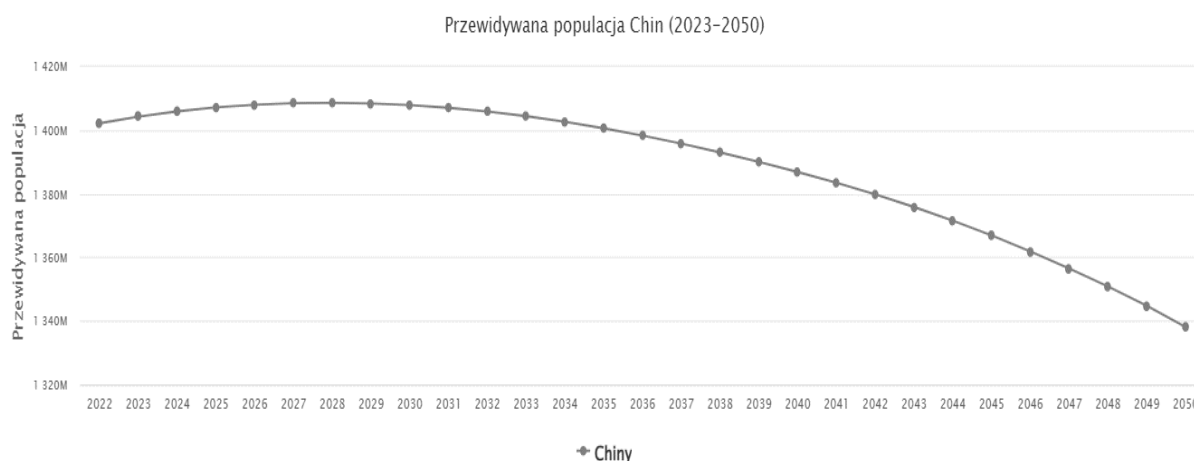
²² Ibidem.

²³ W. Adamczyk, *Sztuczna inteligencja, bitcoin, roboty. Czy Chiny staną się globalnym liderem innowacyjnych technologii?* Klub Jagielloński, 17.06.2021, <https://klubjagiellonski.pl/2021/06/17/sztuczna-inteligencja-bitcoin-roboty-czy-chiny-stana-sie-globalnym-liderem-innowacyjnych-technologii/> (31.12.2023).

do atmosfery szkodliwych substancji. W chińskiej strategii nacisk kładziony jest na tego typu rozwiązania. Według „białej księgi, opublikowanej wspólnie przez firmę badawczą International Data Corporation (IDC) i chińską firmę technologiczną, sztuczna inteligencja może wesprzeć Chiny w zmniejszeniu emisji dwutlenku węgla”²⁴. W osiągnięciu tego celu miałyby pomóc wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w ruchu drogowym, wydobywaniu surowców kopalnianych oraz uzyskiwaniu większej ilości zielonej energii. Powyższe plany i osiągnięcia obrazują, w jak szybkim tempie rozwija się sektor technologii i informacji w Chinach. Ten jeden z głównych elementów hegemonii wspomaga Państwo Środka w utrzymaniu swojej pozycji i walce w przyszłości o status hegemon na świecie.

ROZWÓJ DEMOGRAFICZNY CHIN

Niewątpliwie sektorem niepewnym dla rozwoju Chin staje się rozwój demograficzny. Populacja Chin na 19.04.2022 rok wynosiła 1 402 820 838 osób, a średnia wieku – 39,3²⁵. Ze względu na liczbę ludności kraj ten ma duże możliwości wytwórcze, jednak perspektywa odnosząca się do spadku populacji oraz wzrostu średniej wieku nie tworzy optymistycznych prognoz. Wykres nr 1 wskazuje przewidywaną liczbę ludności w nadchodzących latach.

Wykres 1. Przewidywana populacja Chin (2023-2050)

Źródło: Ludność Chin. Demografia 2022 przyrost naturalny, średni wiek. Prognozy i dane historyczne, populationof.net.

Struktura społeczna Chin wskazuje na przewagę liczebną mężczyzn względem kobiet. W dłuższej perspektywie prowadzi to do problemu przewyższania liczby zgonów nad urodzeniami. Mniejsza liczba kobiet wskazuje na zmniejszenie liczby urodzeń. Dodatkowo 22,8% ludności to społeczeństwo poniżej dwudziestego roku życia, 64,3% to osoby w wieku produkcyjnym, natomiast 13% stanowią obywatele powyżej sześćdziesiątego piątego roku życia. Według przewidywań średnia wieku na rok 2050 ma wynosić 46,2 roku. Jest to bardzo wysoki

²⁴ A. Beldowicz, *Sztuczna inteligencja wesprze Chiny w redukcji emisji CO₂*, „Rzeczpospolita”, 22.12.2021, <https://klimat.rp.pl/emisje/art19221681-sztuczna-inteligencja-wesprze-chiny-w-redukcji-emisji-co2> (31.12.2023).

²⁵ Ludność Chin, Demografia 2022: przyrost naturalny, średni wiek. Prognozy i dane historyczne, <https://www.populationof.net/pl/china/> (19.04.2022).

wzrost względem obecnej średniej. Zależności te pokazują, jak dużą produktywność ma to państwo w obecnym czasie, jednakże sytuacja może ulec znacznemu pogorszeniu, a jedynym ratunkiem dla starzejącego się społeczeństwa może okazać się migracja ludności do Chin.

Opisane powyżej zależności są skutkiem obowiązującej w Chinach polityki, która pozwalała na legalne posiadanie tylko jednego potomka. W 2016 roku zezwolono na posiadanie dwójki dzieci, natomiast po reformach w 2021 roku – trójki potomstwa. Zmiany w systemie prawnym dotyczące urodzeń nastąpiły niedawno, także tylko przyszłość może pokazać, czy dzięki nim zatrzyma się przewidywany spadek populacji Chin. Koszty utrzymania oraz edukacji dziecka w Chinach wciąż są wysokie, co w dalszym ciągu powstrzymuje obywateli Chin przed powiększaniem rodziny²⁶. Starzejące się społeczeństwo może również negatywnie wpłynąć na budżet Chin z powodu obciążenia świadczeniami emerytalnymi oraz usługami związanymi z opieką nad osobami starszymi. Najbliższe dwie dekady mogą zaważyć na pozycji pretendenta do roli hegemonu z uwagi na silne powiązanie rozwoju demograficznego z miejscem państwa na arenie międzynarodowej.

ROZWÓJ MILITARNY CHIŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWEJ

Chiny to specyficzny rodzaj państwa. Są cywilizacją zamkniętą na zewnętrzne oddziaływania, a potencjał militarny ściśle łączy się tu z chińską specyfiką. Dużą wagę przywiązuje się w tym kraju do tradycji i filozofii, które mają wpływ na rozwój państwa, jednocześnie rozpatrywany w aspekcie naturalnym, ludzkim, społecznym oraz globalnym. Bardzo akcentowane jest połączenie rozwoju ekonomicznego z rozwojem militarnym, a specyfika Państwa Środka powoduje, iż analiza działań, które będą podejmowane przez chińskich rządzących, jest bardzo trudna.

Rozwój militarny Chin wiąże się z myślą strategiczną. Możemy wyróżnić główne aspekty, którymi kierowana jest chińska strategia militarna:

- „szerokie pojmowanie bezpieczeństwa, w którym oprócz aspektów militarnych i politycznych brane są pod uwagę kwestie gospodarcze i zagrożenia nietradycyjne (priorytetem staje się zacieśnienie powiązań gospodarczych z innymi mocarstwami przy jednoczesnym minimalizowaniu prawdopodobieństwa militarnej lub politycznej konfrontacji z nimi),
- multilateralizm ukierunkowany na osiągnięcie określonych celów poprzez m.in. szukanie współpracy z innymi państwami na podstawie wspólnych interesów (nawet gdy w innych kwestiach toczą się spory między stronami),
- postrzeganie dalszego rozwoju nie tylko w wymiarze ekonomicznym, ale również społecznym (m.in. ochrona środowiska, zabezpieczenie społeczne, promowanie innowacyjności)”²⁷.

Powyższe trendy strategiczne wskazują na fakt, iż Chiny nie dążą do agresji militarnej. Świadczy o tym również przykład inwestycji i pożyczek udzielanych przez Chiny państwom,

²⁶ P. Szczołka, *Spowolnienie demograficzne w Państwie Środka*, Warsaw Institute, China Monitor, 20.01.2022, <https://warsawinstitute.org/pl/spowolnienie-demograficzne-w-panstwie-srodka/> (31.12.2023).

²⁷ A. Krzyżanowska, *Biała Księga Obronności Chin – pokojowe deklaracje i realia*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 20, IV, s. 57.

którym pomoc nie została udzielona przez kraje Zachodu. Osiąganie wpływów na tych terenach nie powoduje, że Państwo Środka zaznacza swoją obecność militarną w tych regionach. Rywalizację toczy głównie na polu kontroli złóż surowcowych. W wielu monografiach podkreśla się, iż Chiny realizują pokojową politykę militarną, która skupiona jest na kontynuacji pokojowej polityki zagranicznej, a polityka obronności ma za cel jedynie ochronę terytorium oraz ludności.

W Białej Księdze Obronności Chin z 2011 roku zostały określone strategiczne cele i zadania polityki obronnej obejmujące:

- „zachowanie suwerenności narodowej, narodowego bezpieczeństwa oraz realizacji interesów rozwojowych. Zwraca się uwagę na zrównoważony nacisk zarówno na postęp gospodarczy, jak i wzmacnianie potencjału militarnego”. Widoczna jest strategia aktywnej obrony w sytuacji ataku oraz zapewnienie nieinicjowania agresji atomowej. Istotną rolę odgrywa niezależne społeczeństwo, odpowiedzialne za obronę państwa, jak i modernizacja sił zbrojnych oraz rozwój strategicznych zdolności.
- „utrzymanie jedności społecznej i stabilności”, a także integralności gospodarczo-społecznej. Istotne dla państwa jest budowanie siły militarnej oraz dobrobytu. Podstawą działań militarnych na rzecz społeczeństwa stają się: reagowanie kryzysowe, operacje ratownicze oraz reagowanie na klęski żywiołowe,
- „zwiększanie stopnia modernizacji obrony narodowej i sił zbrojnych”. Unowocześnianie sił zbrojnych poprzez wykorzystanie rozwoju mechanizacji, informatyzacji, nowych technologii, prowadzenie szkoleń w obszarze informatycznym, inwestycje w nowoczesną logistykę, „modernizację oraz zmianę organizacji sił zbrojnych pod kątem operacji połączonych”, rozwój potencjału naukowego oraz połączenie chińskiej specyfiki z nowoczesnymi systemami,
- „utrzymanie pokoju międzynarodowego i stabilizacji”. W Białej Księdze podkreśla się, iż Chiny odgrywają istotną rolę w budowaniu międzynarodowego bezpieczeństwa poprzez współpracę wojskową, wzajemne zaufanie, chińską politykę otwartości i aktywnej obrony oraz współpracę międzynarodową, konsultacje, zwalczanie terroryzmu, jak i reagowanie na klęski żywiołowe²⁸.

Powyższe rozważania ukazują, jak wysoko rozwinięta była myśl strategiczna Chin już w 2011 roku, która rozwój militarny ściśle wiązała z rozwojem technologii i informacji. Również reformy w siłach zbrojnych dotyczą tego rozwoju.

W Białej Księdze Obronności Chin z 2011 roku zostały ukazane następujące obszary reform: „budowa wojska o wysokim stopniu informatyzacji; wygrywanie wojen informacyjnych; odejście od kryteriów ilościowych na rzecz kryteriów jakościowych i efektywności; przejście z modelu ukierunkowanego na zasoby kadrowe na model zorientowany na technologię; rozwój mechanizacji oraz informatyzacji sił zbrojnych; prowadzenie ćwiczeń w warunkach informatyzacji oraz rozwój zdolności w zakresie operowania w środowisku informatycznym; rozwój

²⁸ Ibidem, s. 62-63.

sił lądowych jednostek bojowych nowego typu; optymalizacja organizacji oraz struktur; wzrost znaczenia szkolenia w warunkach informatyzacji oraz digitalizacji bojowych systemów uzbrojenia; rozwijanie zdolności w zakresie operowania w oddalonych teatrach działań; rozwój integracji systemów informatycznych z platformami systemów uzbrojenia; wzrost proporcji jednostek o wysokim stopniu unowocześnienia; rozwijanie zdolności z zakresu zintegrowanych operacji przybrzeżnych; odstraszenie strategiczne; prowadzenie – również we współpracy z innymi państwami – operacji na wodach oddalonych (zwalczanie nietradycyjnych zagrożeń dla bezpieczeństwa); prowadzenie działań morskich w warunkach informatyzacji pola walki; informatyzacja pola walki i budowanie zdolności do prowadzenia operacji w środowisku elektromagnetycznym oraz odpowiednie przygotowanie i szkolenie personelu z wykorzystaniem symulatorów oraz sieci komputerowych”²⁹.

Jednym z najważniejszych elementów rozwoju militarnego Chin jest przewaga nad większością państw w dziedzinie posiadanej technologii. Potencjał militarny Państwa Środka opiera się również na Korpusie Artyleryjskim wyposażonym w broń jądrową. Specyfika chińskiego potencjału zbrojnego przejawia się również w wizjonerstwie, dzięki któremu już w pierwszej dekadzie XXI wieku były prowadzone ćwiczenia w środowisku elektromagnetycznym oraz działania w sferze Internetu³⁰. Oczywiście wszystkie wyżej wymienione elementy łączy edukacja ideologiczna, która ma służyć jedności w szeregach wojskowych, oraz strategia doceniaania utalentowanych żołnierzy jako kluczowy element rozwoju chińskiej armii.

Od roku 2020 w rozwoju militarnym Chin odnotowuje się znaczne sukcesy. Mianowicie „przewagę Chin w zakresie wielkości floty, konwencjonalnych pocisków balistycznych i manewrujących bazowania lądowego oraz zintegrowanej obrony przeciwlotniczej”³¹. Chińska armia liczy ponad 2 miliony żołnierzy, co daje jej miano największej armii świata. Składa się z pięciu rodzajów sił zbrojnych. Są to: „wojska lądowe, marynarka wojenna, lotnictwo, siły rakietowe i strategiczne siły wsparcia”³².

Ówczesna strategia potencjału militarnego Chin opisana jest w Białej Księdze z 2019 roku, a odnosi się do następujących celów: „odstraszyć i odeprzeć agresję; zapewnić bezpieczeństwo polityczne oraz bezpieczeństwo obywateli oraz stabilność społeczną; przeciwstawiać się i powstrzymać niepodległość Tajwanu; zwalczyć zwolenników ruchów separatystycznych takich jak niepodległość dla Tybetu i utworzenia Wschodniego Turkiestanu; chronić narodową suwerenność, jedność, integralność terytorialną i bezpieczeństwo; chronić morskie prawa i interesy Chin; chronić interesy bezpieczeństwa Chin w przestrzeni kosmicznej, domenie elektromagnetycznej i cyberprzestrzeni; chronić interesy Chin za granicą oraz wspierać zrównoważony rozwój kraju”³³. Analizując powyższe cele, zauważamy, iż dodatkowym elementem

²⁹ Ibidem, s. 63-69.

³⁰ Ibidem, s. 69.

³¹ T. Smura, *Modernizacja Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej*, „Pułaski Policy Paper” 2021, nr 3, 24.03.2021, <https://pulaski.pl/modernizacja-chinskiej-armii-ludowo-wyzwolencze/> (5.01.2023).

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

działań Chin staje się walka o przestrzeń kosmiczną oraz dążenie do osiągnięcia wpływów w Tajwanie, Tybecie i Turkiestanie. Podstawowym celem w rozwoju militarnym, ukazany również w 2019 roku, jest stworzenie potęgi wojskowej przewyższającej potęgę obecnego hegemona oraz pozostałych mocarstw.

Do uzyskania tego celu mają prowadzić dwa pośrednie kroki:

- „osiągnąć mechanizację ze znacząco zwiększoną informatyzacją i wydatnie poprawionymi zdolnościami strategicznymi,
- do 2035 wszechstronnie rozwinąć teorię wojskową, strukturę organizacyjną, personel wojskowy, uzbrojenie i wyposażenie i zasadniczo zakończyć modernizację obrony narodowej i wojska”³⁴.

Spośród poszczególnych rodzajów sił zbrojnych Chin na uwagę zasługują wojska lądowe, które liczą ponad 900 tysięcy żołnierzy. Podzieleni są oni na grupy, które z kolei dzielą się na brygady liczące około 5 tysięcy żołnierzy. W skład każdej grupy wchodzi brygada wsparcia i zabezpieczenia odpowiedzialna za artylerię, obronę przeciwlotniczą, obejmująca siły specjalne, inżynieryjne oraz obronę przeciwochemiczną. Brygady podzielone są na bataliony, które charakteryzują się dużą samodzielnością, co jest ogromnym atutem w walce. W zakresie rozwoju militarnego chińskie siły zbrojne wprowadzają lekkie czołgi, bezzałogowe statki powietrzne oraz śmigłowce transportowe w celu zwiększenia zdolności aeromobilnych wojska.

Kolejną istotną formacją jest marynarka wojenna, która dysponuje największą na świecie flotą okrętów nawodnych i podwodnych. Chiny intensywnie modernizują tę flotę oraz rozwijają zdolności precyzyjnego rażenia celów. Do wyposażenia marynarki Chin wchodzi „nowoczesne wielozadaniowe platformy dysponujące zdolnościami przeciwokrętowymi, przeciwlotniczymi i w zakresie poszukiwania i zwalczania okrętów podwodnych”³⁵. Chiny posiadają również pociski balistyczne z napędem atomowym oraz podwodne okręty napędzane atomowo.

Kolejną szybko rozwijającą się formacją są siły powietrzne. Obecnie liczą ponad 800 myśliwców, ponad 600 samolotów uderzeniowych oraz około 120 bombowców. Wraz z rozwojem technologicznym i informacyjnym zwiększają się zdolności militarne sił powietrznych, np. skonstruowano samolot przeznaczony do walki elektronicznej, ulepszono sposób tankowania samolotów w powietrzu oraz wprowadzono zaawansowane samoloty wczesnego ostrzegania. Chiny posiadają jeden z najbardziej zmodernizowanych na świecie systemów obrony przeciwlotniczej³⁶.

Najnowsze formacje zbrojne w Chinach to:

- „Chińskie Wojska Rakietowe – jako samodzielny rodzaj sił zbrojnych istnieją od 2015 r. Duży nacisk kładzie państwo na ich modernizację i rozbudowę zdolności zarówno w zakresie użycia pocisków balistycznych i manewrujących wyposażonych w głowice konwencjonalne, jak i nuklearne.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

- Siły Wsparcia Strategicznego – odpowiadają za domeny kosmiczną, cybernetyczną oraz wojnę elektroniczną i psychologiczną. Ich utworzenie w 2016 r. wpisuje się w chiński cel informatyzacji – wzrost znaczenia panowania w sferze informacyjnej i elektromagnetycznej na współczesnym polu walki. Siły Wsparcia Strategicznego nadzorują dwa departamenty – Departament Systemów Kosmicznych odpowiedzialny za operacje w kosmosie (w tym m.in. nadzór nad chińskimi satelitami i przetwarzanie informacji satelitarnych) oraz Departament Systemów Sieciowych nadzorujący operacje w sferze informacyjnej, w tym wojnę elektromagnetyczną, cybernetyczną i operacje psychologiczne³⁷.

Widać więc, jak elastyczna staje się chińska armia, tworząc nowe formacje odpowiedzialne za strefy, które dla większości państw są obecnie niedostępne. Potencjał rozwojowy Państwa Środka jest wręcz nieograniczony oraz bardzo dynamiczny. Procesy te sprzyjają pretendowaniu Chin do roli hegemonia w dziedzinie militarnej.

SOJUSZE CHIN WPŁYWAJĄCE NA WZROST POZYCJI MIĘDZYNARODOWEJ

Chiny intensywnie wzmacniają swoją pozycję, co umożliwi im osiągnięcie miana światowego hegemonia. Na pozytywne odbieranie tego państwa na globalnej arenie oraz na jego pozycję ogromny wpływ mają zawierane sojusze oraz wpływy na arenie międzynarodowej. W 2018 roku została ogłoszona chińska agenda dyplomatyczna odnosząca się do nowej polityki zagranicznej Chin. Podkreślała głównie znaczenie takich kwestii, jak: fundamenty ideologiczne Chin, rozwiązywanie sporów za pomocą dialogu i dojścia do porozumienia, odrzucenie użycia siły militarnej, równouprawnienie członków organizacji międzynarodowych, odrzucenie ingerowania w politykę wewnętrzną państw słabszych, głębokie poszanowanie dla niepodległości państw oraz wzięcie wspólnej odpowiedzialności za pokój panujący na świecie. Głównym założeniem było również stawianie na rozwój i dobrobyt na świecie pod pieczę dynamicznie rozwijających się Chin jako państwa przynoszącego nową nadzieję dla świata³⁸. Jako główne kierunki wpływów określono region Rosji, Bałkanów Zachodnich, Rwandy oraz Tybetu.

Partnerstwo Chin i Rosji w głównej mierze miało się opierać na:

- utworzeniu bezpiecznej linii przesyłowej przez tereny Rosji,
- współpracy militarnej na rzecz bezpieczeństwa w handlu,
- imporcie surowców energetycznych z Rosji do Chin,
- eksporcie towarów z Chin do Rosji,
- współpracy energetycznej,
- współpracy w obszarze Arktyki skupiającej się na budowaniu Północnej Drogi Transportowej,

³⁷ Ibidem.

³⁸ M. Przech, *Główne kierunki polityki zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej w świetle konferencji prasowej ministra spraw zagranicznych ChRL Wang Yi w dniu 8 marca 2018 r. Kontynuacja i nowe akcenty*, [w:] *Chiny z perspektywy XXI wieku*, J. Marszałek-Kawa, K. Zamasz (red.), Toruń 2020, s. 22-24.

- inwestycjach Chin w sektor energetyczny w Rosji³⁹.

Współpraca prowadzona przez te kraje staje się coraz głębsza, a korzyści osiągają obie strony. Najważniejszym argumentem przemawiającym za koniecznością zaspokajania wspólnych potrzeb jest rywalizacja z państwami Zachodu. Rosja potrzebuje nakładów finansowych Chin, a świadomy tego faktu chiński rządzący wykorzystuje w pełni szanse tworzące się przy tej sposobności. Współpraca dotycząca wydobywania surowców na Syberii jest bardzo korzystna dla Państwa Środka, natomiast wspólne projekty na rzecz osiągnięcia wpływów w Arktyce mogą okazać się sukcesem z uwagi na wysoki rozwój technologiczny Chin oraz znajomość specyfiki terenu Arktyki przez Rosję. Sojusz tych dwóch potężnych państw niesie za sobą obustronne korzyści, jednakże nie możemy do końca stwierdzić, czy taka współpraca okaże się pozytywna dla reszty państw świata. Rosja prowadzi agresywną politykę zagraniczną, z kolei Chiny kierują się raczej racjonalnym podejściem do konfliktów. Takie połączenie nie do końca wydaje się być zgodne, a działania jednej ze stron mogą okazać się sprzeczne z interesami drugiej, co w konsekwencji może doprowadzić do rozłamu bardzo stabilnego sojuszu.

Region Bałkanów Zachodnich stał się strategicznym punktem polityki zagranicznej Chin z uwagi na udział tego terenu w zdobywaniu wpływów w regionie Europy Środkowo-Wschodniej, która według chińskiej strategii obejmuje szesnaście państw: „Estonię, Łotwę, Litwę, Polskę, Czechy, Słowację, Węgry, Rumunię, Bułgarię, Słowenię, Chorwację, Serbię, Bośnię i Hercegowinę, Czarnogórę, Albanie i Macedonię Północną”⁴⁰. Tereny Bałkanów Zachodnich są bardzo specyficznym regionem. Występuje tam różnorodność kulturowa i etniczna. Dodatkowo stale odnotowuje się w tym regionie konflikty wewnętrzne z uwagi na krótki czas suwerenności tych państw. Bałkany Zachodnie są idealną strefą do budowania wpływów ze względu na ich strategiczne położenie. Działania Chin względem tego regionu przejawiają się w:

- chęci rozbudowania Nowego Jedwabnego Szlaku łączącego Chiny z państwami Europy,
- wzmocnieniu pozycji gospodarczej Chin w tym regionie,
- dążeniu do częściowego odizolowania tego obszaru od wpływów Unii Europejskiej,
- dążeniu do zwiększenia wpływów politycznych i ekonomicznych w Europie,
- promowaniu wizerunku Chin jako państwa elastycznego oraz kreatywnego,
- dążeniu do pojmowania Państwa Środka jako mocarstwa przyszłościowego, potrafiącego budować relacje międzynarodowe⁴¹.

Wskazane działania miałyby umocnić pozycję Chin na Bałkanach Zachodnich, a po zrealizowaniu strategicznego celu nastąpiłoby budowanie pozycji tego państwa na terenie Europy Środkowo-Wschodniej poprzez finansowanie oraz modernizację infrastruktury i technologii w zamian za osiągnięcie wpływów na tym obszarze.

³⁹ M. Wróblewski, *Strategiczne partnerstwo chińsko-rosyjskie w sektorze energetycznym 2014–2019*, [w:] J. Marszałek-Kawa, K. Zamasz (red.), op. cit., s. 27-35.

⁴⁰ R. Podgórzńska, *Polityka Chińskiej Republiki Ludowej wobec Bałkanów Zachodnich*, [w:] J. Marszałek-Kawa, K. Zamasz (red.), op. cit., s. 42.

⁴¹ Ibidem, s. 48-58.

Budowanie wpływów w rejonie Rwandy jest stałym celem strategicznym Chin od końca XX wieku. Obszar ten wydaje się korzystny dla Państwa Środka z uwagi na dostęp do złóż surowcowych oraz w miarę stabilną sytuację polityczną. Dodatkowo kraj ten stale się rozwija, co stwarza możliwość partnerstwa gospodarczego. Obecność Chin w tym regionie przejawia się:

- budową szpitali z nakładów Chin,
- szkoleniem personelu medycznego,
- znikomą ingerencją w sprawy wewnętrzne kraju przy jednoczesnym wsparciu politycznym,
- wprowadzeniem inicjatyw gospodarczych na rzecz odbudowy Rwandy,
- zaproponowaniem stypendiów dla studentów lokalnej społeczności w różnych dziedzinach nauki,
- współpracą edukacyjną,
- inwestycjami Chin w budownictwo, nieruchomości, hotele i telekomunikację,
- intensywną wymianą handlową,
- otwarciem Instytutu Konfucjusza, w którym lokalna społeczność ma możliwość nauki języka chińskiego,
- oznaczaniem swojej obecności i inwestycji w kraju poprzez umieszczanie na budynkach symboli Chin,
- szkoleniem rwandyjskiej armii, która posługuje się językiem chińskim,
- modernizacją rolnictwa poprzez wprowadzenie nowoczesnej technologii⁴².

Dzięki temu Chiny zbudowały stabilną pozycję i wpływy w regionie Rwandy. Silne wsparcie dla tego terenu jest różnie odbierane na arenie międzynarodowej. Jednakże partnerstwo to niesie za sobą korzyści dla obu stron, a celem Chin jest, aby okazało się długotrwałe i przekładało się na uzyskanie wpływów na całym kontynencie Afryki. Kraje graniczące z Rwandą, obserwując rozwój tego państwa i wzrost bezpieczeństwa społeczeństwa, mogą skłonić się do podporządkowania Chinom w zamian za pomoc.

Region Tybetu staje się obszarem dyskusyjnym z uwagi na politykę wpływów prowadzoną na tym obszarze przez Chiny. Państwa świata zarzucają chińskim władzom naruszanie praw człowieka oraz agresywną politykę zagraniczną względem tego kraju. Faktycznie relacje Tybet – Chiny są napięte, a chińskie władze nie uznają suwerenności tego państwa. Społeczność Tybetu jest marginalizowana przez Chiny, które ograniczają możliwości rozwojowe kraju, jak i ludności zamieszkującej te tereny. Dążenie do zwiększenia wpływów przez Chiny w regionie Tybetu jest podyktowane chęcią zdobycia dostępu do surowców oraz uzyskania dominującej pozycji w tym strategicznym obszarze. Chiny prowadzą również politykę silnie ukierunkowaną na osiągnięcie wpływów w regionie całej Azji, rozbudowując infrastrukturę oraz zwiększając obecność militarną na tym terenie. Ponadto Chiny przeważają tam w konkurencyjności rynkowej nad innymi silnymi państwami. Polityka zmierzająca do osiągnięcia wpływów

⁴² W. Gierszewska, *Obecność Chin w Rwandzie w sferze polityczno-gospodarczej*, [w:] J. Marszałek-Kawa, K. Zamasz (red.), op. cit., s. 65-77.

w Azji wiąże się z dążeniem Chin do scalenia kontynentu pod ich pieczę i uzyskania terytorium dawnego mocarstwa chińskiego.

Kolejnym obszarem, który w XXI wieku staje się obiektem wzmożonego zainteresowania Chin, jest Europa z uwagi na strategiczną politykę Państwa Środka skupioną na globalizacji handlu. Otwarcie nowych szlaków handlowych, które będą omijały strefy wpływów Stanów Zjednoczonych, pozwoli na dynamiczny rozwój handlu na całym kontynencie euroazjatyckim. Dostęp do większej liczby partnerów handlowych zapewni Chinom większe wpływy, co z kolei wiąże się z silniejszą pozycją na arenie międzynarodowej. Potencjał Chin budowany jest na hegemonii gospodarczej, jednakże silny rozwój technologii i informacji może doprowadzić do monopolu Chin w dziedzinie wytwarzania produktów nowej generacji. Świat wskutek zapotrzebowania na tego rodzaju rozwiązania stanie się zależny od Państwa Środka.

Walka Chin o zwiększenie strefy wpływów staje się coraz bardziej widoczna. Zagrożenie pod tym względem na arenie międzynarodowej Stanom Zjednoczonym przejawia się również w zdetronizowaniu tego kraju w handlu z Ameryką Południową. Chiny prowadzą politykę inwestycyjną na tym obszarze związaną z wydobyciem surowców, a dodatkowo walutą rozliczeniową pomiędzy tymi regionami staje się yuan, który wypiera obowiązującą na świecie walutę rozliczeniową – dolara. Dotarcie przez Chiny do regionu tak bliskiego terytorialnie głównemu konkurentowi o pozycję hegemon na świecie wskazuje na silną pozycję tego państwa oraz na ogromne możliwości poszerzania wpływów. Uzależnienie Ameryki Południowej od Chin powoduje, że osiągają one strategiczną pozycję w sąsiedztwie Stanów Zjednoczonych.

WNIOSKI

Reformy wprowadzane w chińskim mocarstwie napędzają rozwój ekonomiczny kraju i pozwalają na budowanie jego silnej pozycji na arenie międzynarodowej. Założeniem rządzących jest stabilizacja handlu zagranicznego poprzez rozwój nowych rozwiązań, między innymi handlu elektronicznego, międzynarodowych zdolności przewozowych oraz innowację gospodarczą zorientowaną na rynek światowy. Zwiększenie nakładów na branżę usługową, wytwórczą i rolniczą pozwoli na jeszcze lepsze ustabilizowanie gospodarki wewnętrznej. Sektor finansowy również ma objąć reforma otwarcia na sektor zewnętrzny. Głównym założeniem jest współpraca handlowa z państwami świata. Pozycja Chin wynika z posiadania dużych złóż metali rzadkich oraz wysokich rezerw państwowych. Rozwój ekonomiczny w Chinach określa mocarstwowość, czego podstawą jest stabilna pozycja handlowa na arenie międzynarodowej. Dzięki innowacyjności, elastyczności oraz niskim kosztom produkcji chiński rynek kwitnie, a inne państwa świata obawiają się dynamicznego rozwoju tego państwa.

Rozwój Chin jest bardzo dynamiczny i przewyższa rozwój większości państw świata, głównie dlatego, iż polityka wewnętrzna ściśle wiąże ze sobą wszystkie aspekty rozwojowe państwa: rozwój ekonomiczny, militarny, demograficzny oraz technologiczny i informacyjny. Harmonia w podejmowaniu działań rozwojowych w mocarstwie może przeważać

w rywalizacji o pozycję hegemonu na świecie na rzecz Chin. Analiza danych przedstawionych w rankingu potęgometrycznym wskazuje na rywalizację Chin oraz Stanów Zjednoczonych o pozycję na świecie. Według rankingu państw uwzględniającego ich rozwój gospodarczy, wojskowy i geopolityczny Stany Zjednoczone plasowały się na pierwszym miejscu we wszystkich obszarach w roku 1992, natomiast Chiny w tym czasie zajmowały odpowiednio: czwarte miejsce jako potęga gospodarcza oraz trzecią pozycję jako potęga wojskowa i geopolityczna. W tym samym rankingu określającym pozycję państw w układzie sił na świecie, w roku 2018 Chiny wyprzedzały Stany Zjednoczone pod względem potęgi gospodarczej, plasując się na pierwszym miejscu, natomiast jako potęga wojskowa i geopolityczna osiągnęły drugą pozycję tuż za obecnym hegemonem⁴³. Na podstawie tych danych można zauważyć wzrost znaczenia ChRL w międzynarodowym układzie państw oraz uznać za słuszne stwierdzenia, iż właśnie to państwo może okazać się kolejnym najważniejszym graczem na arenie międzynarodowej.

Osiągnięcie międzynarodowych wpływów przez Chiny w XXI wieku okazuje się strategicznym działaniem o długoterminowej prognozie. Decyzje podejmowane przez chiński rząd nie są przypadkowe, a każdy sojusz ma określony z góry cel. Myślenie strategiczne Chin przejawiające się w intensywnej polityce zagranicznej może doprowadzić do eskalacji wpływów tego mocarstwa na świecie. Chiny odnajdują idealną sposobność na dynamiczne budowanie swojego miejsca na arenie międzynarodowej z aspiracją na pozycję hegemonu – władcy świata. Połączenie elementów hegemonii skupiającej się na rozwoju ekonomicznym, technologicznym, informatycznym i militarnym, które w pełni osiągnęły Chiny, daje im możliwość stawiania warunków i budowania sojuszy na własnych zasadach. Nadchodzące dekady ukażą, w jak szybkim tempie udało się Chinom osiągnąć wpływy na całym świecie, a taka prognoza okazuje się bardzo prawdopodobna.

W kwestii hegemonii oraz walki o pozycję na arenie międzynarodowej, jak i układu sił, oczy świata zwrócone są w stronę Pacyfiku, a przede wszystkim Tajwanu. Jest on ważnym państwem zarówno dla Stanów Zjednoczonych, jak i Chin. Z uwagi na bogate złoża i wysoki rozwój technologiczny jest ważnym elementem w łańcuchu dostaw mikrochipów, które w XXI wieku odgrywają istotną rolę w rozwoju państw. Dla USA Tajwan jest również miejscem strategicznym na zachodnim Pacyfiku z uwagi na możliwość lądowania samolotów wraz ze sprzętem. Według Chin Tajwan jest prowincją Pekinu i niekwestionowaną częścią ChRL⁴⁴. Spór w tej kwestii nasilił się w drugiej dekadzie XXI wieku i trwa do dziś. Konflikt przez lata przyjął formę wojny zastępczej prowadzonej przez dwa państwa na terenie państwa trzeciego. Napięcie, jakie towarzyszy rywalizacji USA i ChRL o Tajwan, powoduje poważne obawy świata o eskalację tego konfliktu. Element ten mógłby zadecydować o zmianie biegunowości hegemonii na świecie.

⁴³ Ł. Kiczma, M. Sułek, *Potęga państw 2020. Rankingi potęgometryczne*, Warszawa 2020, s. 22.

⁴⁴ B. Surdel, *Tajwan: niepokojąca przyszłość pomiędzy Pekinem a Waszyngtonem*, Centrum Stosunków Międzynarodowych, <https://csm.org.pl/tajwan-niepewna-przyszlosc-pomiedzy-pekinem-a-waszyngtonem/> (17.04.2023).

BIBLIOGRAFIA

- Adamczyk Wojciech. 2021. Sztuczna inteligencja, bitcoin, roboty. Czy Chiny staną się globalnym liderem innowacyjnych technologii?. Klub Jagielloński. 17.06.2021. W <https://klubjagiellonski.pl/2021/06/17/sztuczna-inteligencja-bitcoin-roboty-czy-chiny-stana-sie-globalnym-liderem-innowacyjnych-technologii/>.
- Anderson Ashley, Brownlee Jason, Clarke Killian. 2021. Autocracy: A Substantive Approach. The Stanford Center on Democracy, Development and the Rule of Law. https://fsi-live.s3.us-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/abc_autocracy_v4_0.pdf.
- Bełdowicz Aleksandra. 2023. Sztuczna inteligencja wesprze Chiny w redukcji emisji CO₂, RZECZPOSPOLITA. 22.12.2021. W <https://klimat.rp.pl/emisje/art19221681-sztuczna-inteligencja-wesprze-chiny-w-redukcji-emisji-co2>.
- Dixit K. Avinash. 2010. „Democracy, Autocracy and Bureaucracy”. *Journal of Globalization and Development*, 1(1): 1-46.
- Frantz Erica. 2016. Autokracja. W Thompson William R. (ed.) *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. Oxford University Press.
- Gierszewska Wioleta. 2020. Obecność Chin w Rwandzie w sferze polityczno-gospodarczej, W Chiny z perspektywy XXI wieku. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Góralczyk Bogdan. 2017. „Geostrategia Xi Jinpinga – od skromności do globalnej asertywności”. *Gdańskie Studia Azji Wschodniej* (11): 26-50.
- Góralczyk Bogdan, Kamiński Jakub. 2022. Wywiad, Celem Chin jest fortel, który pozwoli im ugrać swoje interesy, ale nie doprowadzi do wojny, Nowa Konfederacja thinkzine. 5.01.2022. W <https://nowakonfederacja.pl/celem-chin-jest-fortel-ktory-pozwoli-im-ugrac-swoje-interesy-ale-nie-doprowadzi-do-wojny/>.
- Góralczyk Bogdan. 2021. Nowy Długi Marsz. Chiny ery Xi Jinpinga. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog.
- Góralczyk Bogdan. 2022. Xi Jinping. Podsumowanie 10-ciu lat rządów. Układ sił na świecie. 29.03.2022. W <https://www.youtube.com/watch?v=kUp2iv9HaOc>.
- Guangyuan Liu. 2020. Pogłębianie reform i rozwoju w Chinach – okazja dla całego świata, Ambasada Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce, 2020/06/11. W http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/dsxx/dshd/202006/t20200611_2482444.html.
- Jacoby Marcin. 2019. Chiny innowacyjne – mocarstwo wiedzy, wszechnica.org.pl wykłady w Internecie. 30.09.2019. W <https://wszechnica.org.pl/wyklad/chiny-innowacyjne-mocarstwo-wiedzy/>.
- Kiczma Łukasz, Sułek Mirosław. 2020. Potęga państw 2020. Rankingi potęgometryczne. Warszawa: ASPRA-JR.
- Kolka A. Magdalena 2012. „Czynniki wzrostu PKB i perspektywy rozwoju gospodarczego Chin do 2015 roku”. *Studia Ekonomiczne. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach. Międzynarodowe stosunki gospodarcze – wybrane podmioty i procesy gospodarki światowej* 122: 139-148.
- Krzyżanowska Anita. 2011. „Biała Księga Obronności Chin – pokojowe deklaracje i realia”. *Bezpieczeństwo Narodowe* 20(4): 55-75.
- Ludność Chin. Demografia 2022: przyrost naturalny, średni wiek. Prognozy i dane historyczne. W <https://www.populationof.net/pl/china/>.

- Michalski Dawid Jacek. 2013. Przywództwo polityczne – przykład Chińskiej Republiki Ludowej. *Gdańskie Studia Azji Wschodniej* 4: 168-178.
- Pangsy-Kania Sylwia. 2021. Od „Made in China” do „Created in China” – droga Chin do supremacji innowacyjnej. *Gdańskie Studia Azji Wschodniej* 19: 97-115.
- Piątek Zbigniew. 2018. Chiny chcą być liderem w obszarze AI, 22.01.2018. W <https://przemysl-40.pl/index.php/2018/01/22/chiny-chca-byc-liderem-w-obszarze-ai/>.
- Podgórzeńska Renata. 2020. Polityka Chińskiej Republiki Ludowej wobec Bałkanów Zachodnich. W *Chiny z perspektywy XXI wieku*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Przech Marcin. 2018. Główne kierunki polityki zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej w świetle konferencji prasowej ministra spraw zagranicznych ChRL Wang Yi w dniu 8 marca 2018 r. Kontynuacja i nowe akcenty. W Marszałek-Kawa Joanna, Zamasz Krzysztof (red.). *Chiny z perspektywy XXI wieku*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Smura Tomasz. 2021. Modernizacja Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej. *Pułaski Policy Paper* 3(2021) W <https://pulaski.pl/modernizacja-chinskiej-armii-ludowo-wyzwolencze/>.
- Surdel Bruno. Tajwan: niepewna przyszłość pomiędzy Pekinem a Waszyngtonem, *Centrum Stosunków Międzynarodowych* W <https://csm.org.pl/tajwan-niepewna-przyszlosc-pomiedzy-pekinem-a-waszyngtonem/>.
- Szczotka Patryk. 2022. Spowolnienie demograficzne w Państwie Środka, *Warsaw Institute, China Monitor*, 20.01.2022. W <https://warsawinstitute.org/pl/spowolnienie-demograficzne-w-panstwie-srodka/>.
- Wróblewski Mateusz. 2020. Strategiczne partnerstwo chińsko-rosyjskie w sektorze energetycznym 2014-2019. W Marszałek-Kawa Joanna, Zamasz Krzysztof (red.). *Chiny z perspektywy XXI wieku..* Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.